

τες μετεφέροντο ὀπίσω ἐκ Κλισέκιοῦ, μέχρι τοῦ ὁποίου εἶχον φθάσει.

Ἄλλ' αἱ Κυδωνίαι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διαφύγωσι μέχρι τέλους τὴν καταστροφήν. Οἱ ἐρυθροὶ δυνάσται αὐτῆς ἔπρεπε κατὰ τὸν χρόνον τῆς αὐθαιρέτου καὶ ἀχαλιώτου τυραννίας αὐτῶν, νὰ πλήξωσιν εἰς τὰ καίρια, νὰ ἐκριζώσωσιν ἐκ θέμελιῶν ἐν σοβαρὸν κέντρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Δυτικῆς Μ. Ἀσίας. Πότε ἄλλοτε θὰ τοῖς παρείχετο εὐκαιρία κατάλληλος ὅπως ἐκριζώσωσι μίαν τοιαύτην ἐστίαν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ; Καὶ ἡ ἀποφρὰς ἡμέρα ἀνέτειλε, μελαγχολικὴ καὶ ζοφερά, μετὰ ἕξ ἀκριβῶς μῆνας ἀπὸ τῆς πρώτης ἀποπέρας, καταλήξασα εἰς τὸν θάνατον τῆς κοινότητος ταύτης.

Τῇ 15 Μαρτίου 1917 ἤρξατο ὁ διωγμὸς τῆς πόλεως Κυδωνιῶν. Ἡ πόλις διέτέλει ὑπὸ πλήρη στρατοκρατίαν, ἀφιχθέντων ἐσπευσμένως ἀπὸ τῆς προτεραίας τριῶν ταγμάτων μαχίμου στρατοῦ ἐκ Σόμα, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς περιφερείας Βαχῆτ βέη. Ἰσχυραὶ στρατιωτικαὶ περίπολοι ἀπὸ βαθείας νυκτὸς προέβαινον εἰς συλλήψεις τῶν ἀρρένων ἀπὸ 15 ἐτῶν καὶ ἄνω, ρίπτοντες συγχρόνως εἰς τὰς ὁδοὺς τὰ γυναικόπαιδα διὰ τῆς ξιφολόγῃς καὶ παρέχοντες προθεσμίαν πεντάλεπτον (!) πρὸς παραλαβὴν τῶν ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπίπλων καὶ φορεμάτων. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἐξηκολούθησεν ἡ τμηματικὴ τῆς πόλεως ἐκκένωσις περατωθεῖσα τῇ 30 Ἀπριλίου ἰ. ἔ. Οἱ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν ἀνὰ τὸν νομὸν Προύσης, τὴν διοίκησιν Καρασῆ καὶ τὸν νομὸν Σμύρνης, πλὴν 256 περίπου ἀτόμων, κρατηθέντων ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ, δύο ἱερέων καὶ τοῦ σεβ. μητροπολίτου ὑποστάντος πολλά. Κατόπιν δηλ. πολυμήνου ἐπιτηρήσεως καὶ φυλακίσεως αὐτοῦ ἐν τῇ Μητροπόλει, χρονολογουμένης ἀπὸ 23 Ἰανουαρίου 1917, συλληφθεὶς ἀπάγεται τῇ 1 Μαΐ-

ου ἰ. ἔ., ὑπὸ κουστωδιῶν εἰς Σμύρνην καὶ τῇ 17 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μεταφέρεται εἰς ἰδιαιτέρον οἶκον ἐν Πούντα ἐγκλεισθεὶς ἐκεῖ καὶ ὑπὸ αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν 10 στρατιωτῶν διατελῶν καὶ μετ' οὐδενὸς ἐπικοινωνῶν μέχρι τῆς 16ης Ὀκτωβρίου ἰ. ἔ., ὅτε συνεπεία τῆς ἀνακωχῆς ἀπεφυλακίσθη.

Ἀφάνταστα εἶνε τὰ δεινοπαθήματα καὶ τὰ μαρτύρια τῶν διασκορπισθέντων Κυδωνιατῶν, ὑπὲρ ὧν ἐλαμβάνετο ἰδιαιτέρα φροντίς ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν ὅπως ἐγκαταθῶσιν εἰς ἄξενα καὶ ἐλεεινὰ τουρκικὰ χωρία ὅπου, ἐλλείψει ὁμογενοῦς πληθυσμοῦ καὶ παρουσίας δυσμενῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν, ὑπῆρχε πλήρης βεβαιότης περὶ ἐξοντώσεως αὐτῶν.

Ἡ κρυπτογραφικῶς διαβιβασθεῖσα πρὸς τὰς ἐπαρχιακὰς ἀρχὰς διαταγὴ τοῦ Ταλαὰτ περιωρίζετο εἰς τὰς δύο λέξεις: «**Φέφτι μεδενί**» (= πεπολιτισμένος θάνατος), ὡς δεβεβαίωσε τοῦτο ἀνώτερος τοῦρκος ὑπάλληλος. Ἡ ἀπαισία αὕτη διαταγὴ δὲν ἐφείσθη οὐδ' αὐτῶν τῶν 41 ὀρφανῶν, τὰ ὅποια παραλαβὼν ὁ πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως Ἀρσένιος Μενεξῆς ἐφθασε μετὰ πολυήμερον μαρτυρικὴν ὁδοιπορίαν εἰς Μπίλεδζικ. Καὶ τοιοιτοτρόπως διὰ τῶν δολοφονικῶν ὀργάνων τοῦ ἀπαισίου κομιτάτου καὶ διὰ τῶν σατανικῶς ἐφαρμοζομένων ὑπ' αὐτοῦ μεθόδων ἐπετεύχθη ἐν πολλοῖς ὁ ἀπαισιος πόθος αὐτοῦ, ἡ καταστροφή τῆς ἑλληνικωτάτης ταύτης πόλεως, τῆς ὁποίας οἱ ἱεροὶ ναοὶ ἐσυλλήθησαν, ἅπαντα τὰ ἐξωκλήσια κατεσκάφησαν ἢ μετεβλήθησαν εἰς σταύλους, αἱ δὲ οἰκίαι καὶ τὰ καταστήματα ἐληλατήθησαν καὶ κατεστράφησαν.

Ἡ λήστευσις τῆς πόλεως, ἔγραφεν ὁ Μητροπολίτης Κυδωνιῶν ὑπὸ ἡμερ. 24 Ἰουλίου 1917, καὶ ἀπογύμνωσις τῶν καταστημάτων καὶ οἰκιῶν μας καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ Ραμαζανίου ἐξακολουθεῖ καὶ ἤδη συστηματικῶς, δυστυχῶς παρὰ στρατιωτῶν καὶ παρ' ἀγνώστων δια-